



Bij de foto: Sinds januari werkt Margretha Kamerman als tijdelijk verhuismedewerker op het ADC. In dit nummer lichten zij en vrijwilliger Ab van Langevelde toe hoe de verhuizing naar Utrecht de afgelopen maanden is voorbereid [lees verder op pag. 3]

nr. 62, juni 2025

IN DIT NUMMER:

De verhuizing

De nieuwe locatie

Dienstverlening 2025

Openbaarheid en privacy

Nieuwe delen in de AD Chartas reeks

...adcetera

*...adcetera is een uitgave van het Archief-
en Documentatiecentrum van de
Nederlandse Gereformeerde Kerken*



colofon

...adcetera is een uitgave

van het Archief- en

Documentatiecentrum

van de Nederlandse

Gereformeerde Kerken.

Broederweg 16,

8261 GT Kampen.

Telefoon 038-4471730

E-mail [info@](mailto:info@adckampen.nl)

adckampen.nl

Website [www.](http://www.adckampen.nl)

[adckampen.nl](http://www.adckampen.nl)

Druk: drukkerij

De Bunschoter,

Bunschoten-

Spakenburg

Ontwerp:

Peter Dees, Zwolle

Ten geleide

Mij overviel de afgelopen maanden bij het in de weer zijn met onze papieren collectie hoeveel mensen ik in de loop der jaren heb ontmoet bij de overdracht van hun archieven. En welke gevoelens daarbij een rol speelden. Al die archiefdozen zien er hetzelfde uit, maar bij veel van die archieven herinner ik mij een bijzonder verhaal. Soms ging dat om familieleden die de papieren van een overleden verwant overdroegen en er eigenlijk nauwelijks afstand van konden doen.

Een archief is niet zomaar papier en het geschrevene niet zomaar tekst. Er is een leven aan verbonden en vaak ging de overdracht gepaard met het ophalen van herinneringen aan de persoon die het archief had gevormd. Maar soms werd het archief van iemand ook afgeleverd bij ons met de boodschap: 'Zo, ik ben van de rommel af, als jullie er nog iets in zien mag je het houden en anders gooi je het maar weg.' In andere gevallen was er bij overdracht onenigheid in de familie: ze waren het er onderling niet over eens of de vertrouwelijke stukken van hun familielid wel konden worden afgestaan.

Nu is het waar dat met archiefmateriaal prudent moet worden omgegaan.

Dat geldt bijvoorbeeld bij archieven van opgeheven kerken. Die nemen wij soms op, als het niet lukt het archief bij een archiefinstelling ter plaatse of in de

regio onder te brengen. Ik herinner mij gesprekken waarin we bij de overdracht van het archief afspraken maakten over het beschermen van de vertrouwelijke gegevens over personen.

En ik denk aan al die ijverige archivariissen die we adviseerden bij het beheer van hun plaatselijke kerkelijk archief, dat niet bij het ADC werd ondergebracht, maar jegens wie wij wel een adviserende taak hebben. Vaak leek hun werk ondanikbaar, omdat het kerkelijk archief maar een uithoek was in het plaatselijke kerkelijke leven waarvoor niet veel kerkleden belangstelling toonden. Maar ik heb ook de liefde en zorgvuldigheid gezien waarmee deze papieren werden geordend. Archief is maar papier, maar al die archieven en archiefontmoetingen bij elkaar doen je beseffen dat archieven een persoonlijk of kerkelijk leven representeren en dat je ze lief kunt hebben. Met onze zorg voor het papieren leven dat bij ons wordt bewaard hopen we een vertrouwde en betrouwbare plek te zijn in het gereformeerde leven, nu in Kampen en straks in Utrecht. ¶

Zoals u weet, is de Theologische Universiteit aan het verhuizen van Kampen naar Utrecht. Voor het grootste deel is dat al gebeurd maar het ADC en de universiteitsbibliotheek bevinden zich nog in Kampen. Over een aantal maanden gaan ook die richting Utrecht.

De verhuizing

Bij de verhuizing van de duizenden archiefstukken van het ADC komt heel wat kijken. Voor deze speciale klus is een tijdelijke medewerker aangesteld, theologiestudente Margretha Kamerman. Ze wordt begeleid door vrijwilliger Ab van Langevelde en de directeur. Margretha begint na de zomer op de Theologische Universiteit Utrecht met de Master Predikant. In dit artikel kijken we wat er allemaal bij haar werk op het ADC komt kijken.

Het ADC huisvest 800 verschillende archieven die in omvang enorm verschillen. Soms gaat het om één archiefstuk in één archiefdoos, een andere keer om honderden volle dozen per archief. Het grootste archief is van het Gereformeerd Maatschappelijk Verbond. Eén van de kleinste is dat van de vroegere theologiestudent Joop Alberts (1922-2024). Zonder meer het meest waardevolle archief is dat van K. Schilder (1890-1952) die aan de basis stond van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt. Maar ook de archieven van de Theologische Universiteit Kampen, het Gereformeerd Politiek Verbond (GPV) en het Neder-

lands Dagblad zijn belangrijk. In totaal heeft het ADC ruim 1 kilometer archiefdozen in de kluis staan.

Verhuisklaar maken

Margretha is begonnen met het opschoonen van de archieven. Voor de verhuizing is het noodzakelijk dat al het archief in archiefdozen zit. Er lag echter 22 meter archief dat nog uitgezocht moest worden en in archiefdozen geplaatst. Dit was soms regelrechte chaos. Zo kwamen we veel boeken, brochures en tijdschriften tegen maar ook oude microfoons. Deze zaken horen meestal niet in een archief thuis, maar in een bibliotheek of museum. De boeken en tijdschriften hebben we naar de universiteitsbibliotheek gebracht, voor zover die daar nog niet tot de collectie behoorden. Soms lagen er meerdere exemplaren van dezelfde Acta van een Generale Synode. Dubbele exemplaren werden uit het archief verwijderd. We kwamen zelfs de koffer van K. Schilder tegen waarmee hij boeken achterop de fiets van zijn huis aan de Vloedijk naar de – toen nog – Theologische Hogeschool aan de Broedweg vervoerde.

Het gros van genoemde 22 meter bestond echter uit waardevol archiefmateriaal. Er waren de nodige aanvullingen bij op al bestaande archieven, bijvoorbeeld dat van Bart Verbrugh, Tweede Kamerlid voor het GPV van 1971 tot 1981. Maar ook op dat van de Stichting Luisterpost-Bralectah, een organisatie ten behoeve van vrijgemaakte blinden en slechtzienden. Een sowieso fascinerend onderdeel van dit archief is een exemplaar van de bijbel in braille. De aanvullingen op dit archief bestaan onder andere uit preken op verschillende geluidsdragers (audiobanden, cassettebandjes, videobanden en dergelijke). Verder troffen we in de genoemde 22 meter sowieso veel preken aan, met de hand geschreven in een preekschriftje, maar ook getypte preken uit de Tweede Wereldoorlog, bijvoorbeeld van ds. H. Knoop die Dachau overleefde.

Een andere opvallende aanvulling was die van het archief van het studenten-corps FQI, dat al sinds 1863 is verbonden aan de Theologische Universiteit Kampen en in 2023 werd opgeheven. Ook kwamen we een oude liederenbundel tegen, uitgebracht voor en door studenten van de gereformeerde studenten-corpora NDDD, SSR en FQI in 1933. De gedrukte afbeeldingen in dit boekje zijn ingekleurd, waarschijnlijk door de eigenaar. Aardig om te zien was het archief van de Stichting Steun Broederschap Spanje. Dit bestond enkel en alleen uit een KLM-koffertje boordevol materiaal, dat werd verkocht om het werk in Spanje te steunen. Denk hierbij aan koffie- en suikerlepeltjes, onderzetters, ansichtkaarten en briefopeners. 📧

Op volgorde plaatsen

Toen al het materiaal in archiefdozen zat, was de volgende stap het op volgorde zetten van de archieven aan de hand van de archiefnummers. Het gebeurt bijna nooit in archiefinstellingen dat archieven met opeenvolgende nummers in de kluis naast elkaar staan. Dit is geen probleem, aangezien er een uitgebreid document is waarin onder andere het archiefnummer, de naam, de omvang en vooral ook de plaats van het archief in de kluisruimte staan vermeld. Zo is altijd na te zoeken op welke plank in welke kast een bepaald archief staat. Toch zijn er verschillende redenen waarom het nuttig is om de archieven op volgorde te hebben staan. Zo is het nu mogelijk om een archief te vinden zonder eerst een document te hoeven raadplegen. Simpelweg een rondje door de kluis lopen en de nummers bekijken is voldoende.

Maar ook voor de verhuizing zelf is het zinvol om alles op volgorde te hebben staan. Zowel in de verhuiswagen als in de nieuwe kluis te Utrecht is alles dan makkelijk te plaatsen. Dan is het niet meer nodig om planknummers te vermelden in het document, maar kunnen we volstaan met de kastletter. Bijkomend voordeel van het op volgorde zetten is, dat we kleine foutjes die er door de jaren heen in de administratie van de kluisruimte waren geslopen, konden corrigeren. Het is haast onmogelijk om zulke fouten te vermijden. Die ontstaan bijvoorbeeld bij onvolkomenheden in de informatieoverdracht bij personeelwisselingen. Ook een schrijffout is zo gemaakt, en dan kan het zomaar gebeuren dat verschillende archieven hetzelfde nummer krijgen. Zulke onregelmatigheden zijn we inderdaad zo nu en dan tegengekomen.

Tot slot zijn we er, kijkend naar het verhuisklaar maken van het ADC, van overtuigd dat wij straks, als het om de dozen gaat, het best geordende archief van Nederland zijn. Daar zijn we best een beetje trots op. En... mensen die dolgraag de koffer van K. Schilder in bezit willen hebben, kunnen een berichtje sturen naar ons mailadres. De persoon met de leukste verzoektekst mag de koffer op komen halen. Welkom! ¶

De nieuwe locatie

In Utrecht is voor de bibliotheek van de Theologische Universiteit en voor het ADC een pand aangekocht aan de Wittevrouwenstraat. Het gebouw ligt in het academiekwartier van Utrecht, tegenover de poort die toegang geeft tot de universiteitsbibliotheek van Universiteit Utrecht. Aan de achterzijde grenst het gebouw aan het perceel van de Theologische Universiteit. In de toekomst zullen de bibliotheek en het ADC vanuit het universiteitsgebouw binnendoor te bereiken zijn, omdat er een gebouwencomplex ontstaat. Veel beter had de locatie van het ADC dus niet kunnen zijn. Op de begane grond krijgen de bibliotheek en het ADC elk een lees- of studiezaal en elk een uitleenbalie, plus werkplekken voor het personeel en bergruimte voor onder meer de boekenvoorraad en archiveermateriaal. De ADC-studiezaal met handbibliotheek is afsluitbaar en krijgt deels glazen wanden, dat laatste zowel voor het toezicht als voor de inval van daglicht. Voor het ADC was een wens dat we ook een quarantaineruimte konden krijgen. Die ontbreekt in het hui-

dige gebouw in Kampen en is wenselijk, aangezien archiefmateriaal geregeld bij ons binnenkomt nadat het tijden in een vochtige kelder of schuur heeft gestaan – en dus beestjes bevat die we absoluut niet in onze kluis willen hebben. In Utrecht komt er gelukkig zo'n quarantaineruimte. De kluis met verwijdbare stellingen bevindt zich in de kelder.

Een vraag die we veel krijgen en die ook in onze hoofden leeft is: wanneer gaat de verhuizing plaats vinden? Dat weten we nog niet. Sinds op de laatste dag van het vorige jaar het pand aan de Wittevrouwenstraat eigendom is geworden van de Theologische Universiteit zijn er voorbereidingen getroffen voor de verhuizing: plannen voor de inrichting zijn gemaakt, technici, kastenbouwers en aannemers zijn aangetrokken en de verbouwing begint deze zomer. Gaat de verhuizing komend najaar plaatsvinden, of misschien begin volgend jaar? Het is nog onduidelijk, maar het ADC zorgt dat het er klaar voor is. ¶

Dienstverlening 2025

Hoewel de aandacht op het ADC vooral uitgaat naar de voorbereidingen voor de verhuizing, proberen we de dienstverlening zo veel mogelijk doorgang te laten vinden. Langdurige ziekte van de archivaris vergt soms enig kunst- en vliegwerk, maar gelukkig hebben we ondersteuning van een tijdelijke medewerker, Margretha Kamerman, en van de vaste vrijwilliger Ab van Langevelde. Indien u het ADC mailt wordt u doorverwezen naar de directeur, en indien u belt is vaak een van

ons drieën aanwezig om de telefoon op te nemen. Er zijn archieven opgehaald in het land, adviezen aan plaatselijke kerken verstrekt middels bezoeken en via de e-mail en ook voor het verrichten van onderzoek op de studiezaal is er beperkte gelegenheid. Ook het werk aan de AD Chartas reeks vindt voortgang. Het enige wat we van u vragen is begrip voor het feit dat we niet zoals gewoonlijk de volle aandacht aan verzoeken, vragen en bezoekers kunnen geven, omdat de hoofdaandacht uitgaat naar het gereed maken van de collectie voor de verhuizing naar Utrecht. Wat betreft het e-depot staan de zaken wel tijdelijk stil, maar dat heeft met de ontstentenis van de archivaris te maken en niet met de verhuizing. We hopen dat deze situatie zich spoedig ten goede keert. ¶

Openbaarheid en privacy

Het zal u niet ontgaan, dat er veel geharrewar is geweest over openbaarheid en privacy van persoonsgegevens in verband met de openstelling begin dit jaar van het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR) dat op het Nationaal Archief berust. De CABR bevat veel namen van Nederlanders die in de oorlog mogelijk de wet overtreden hebben, medelandgenoten verraden hebben, of zich bij nationaalsocialistische organisaties hebben aangesloten. Nabestaanden van deze mensen hebben gevraagd om bescherming van de privacy van hun familieleden, terwijl slachtoffers van deze mensen en hun handelingen juist openbaarheid wensen. Het Nationaal Archief, de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) en

de minister zoeken momenteel naar een uitweg uit deze netelige situatie.

Deze kwestie is ouder en breder dan de recente commotie en raakt alle publieke archiefinstellingen, en indirect ook het ADC. Sinds de inwerkingtreding van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in 2018, met de AP als toezichthouder, is het een vraag of persoonsgegevens in archieven openbaar mogen zijn. Aanvankelijk volgde de archiefwereld de strikte koers van de AP, dat beschikbaarstelling aan een algemeen publiek van persoonsgegevens van hen die korter dan honderd jaar geleden werden geboren problematisch acht, ook binnen de muren van een archiefinstelling. De archiefsector komt echter van deze volgzzaamheid jegens de AP terug. Het streven van de archiefinstellingen naar relevantie en laagdrempelige dienstverlening botst op de strikte toepassing van de AVG. Mag openbaarheid ten koste gaan van privacy? Ook het ADC wacht met belangstelling af hoe deze discussie verder zal lopen en wellicht in nieuwe wetgeving haar beslag krijgt. Zie over deze ontwikkelingen: C.M. van Driel, 'Van braafheid naar bravoure', *Archievenblad* 2025: 3, pag. 34-36. ¶

Nieuwe delen in de AD Chartas reeks

In de inmiddels 25 jaar oude AD Chartas reeks verscheen als nummer 46: *De berenvanger. Interviews van George*

Aanwinsten

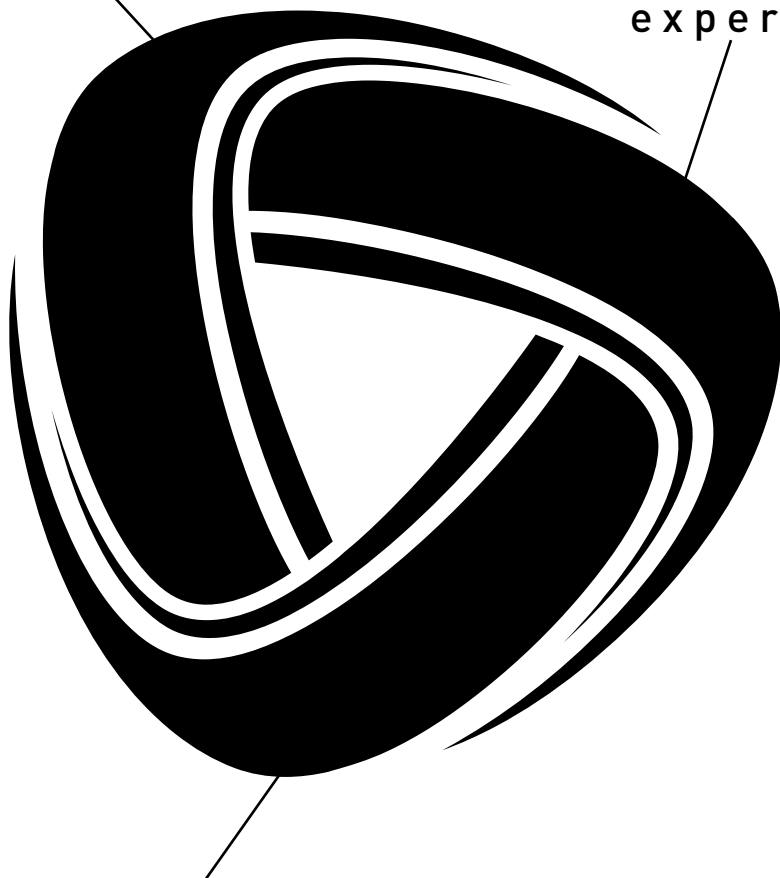
Archief Stichting
Emeritaatsvoorziening
(SEV)
Aanvulling archief H.J.
Boiten
Archiefen
documentatie van
de predikanten A.N.
Hendriks, P. Poortinga,
P. Schelling en M.H.
Sliggers
Aanvulling verzameling
D.J. Oggel Jzn.

Puchinger. Dit deel werd gepresenteerd op een symposium, dat op 23 januari 2025 werd gehouden aan de Vrije Universiteit ter gelegenheid van het feit dat het archief van de historicus en publicist George Puchinger (1921-1999) begin dit jaar is opengesteld voor onderzoekers. Deze interviews verschenen in de jaren zestig en zeventig in de pers en vielen op door hun uitvoerigheid en door het geduld van de interviewer, die zijn geïnterviewden tot hun recht wilde laten komen: wie zijn ze, wat vinden ze, wat drijft ze? De bundel bevat een selectie van vijftien gesprekken uit de tien bundels interviews die Puchinger tussen 1964 en 1974 publiceerde, onder meer met de theologen Karl Barth, G.C. Berkouwer, Hans Küng, K.H. Miskotte, Joseph Ratzinger, A.A. van Ruler, J. Verkuyl en W.A. Visser 't Hooft. *De berenvanger* is verkrijgbaar in de boekhandel voor € 27,99; donateurs van het ADC krijgen 20 % korting en betalen € 22,40.

Op de rol staan een uitgave in de reeks over de meer dan 600 predikanten die in de Tweede Wereldoorlog joden hielpen, een biografie over de gereformeerde predikant H.R. (Henk) de Jong (1911-1945) en zijn rol in het verzet tijdens de Duitse bezetting van ons land.

Uw doel
Uw wens

Onze
expertise



Het resultaat
hoogwaardige communicatie



DE BUNSCHOTER
SAMEN COMMUNICEREN